

Filistinli Çocukların Yaşadıkları Eğitim Hakkı İhlallerine İlişkin Ulusal Ajans Haberlerine Yönelik Bir İçerik Analizi

A Content Analysis of National Agency News About Violations of The Right to Education Experienced by Palestinian Children

Araştırma Makalesi / Research Article

Sorumlu yazar/
Corresponding author:
Ayşegül Ayyıldız Asil

ORCID:
0000-0003-1958-6104

Geliş tarihi/Received:
18.02.2025

Son revizyon teslimi/Last
revision received:
14.04.2025

Kabul tarihi/Accepted:
14.04.2025

Yayın tarihi/Published:
20.04.2025

Atıf/Citation:
Ayyıldız Asil, A., Asil, A., & Çatal H., (2025). Filistinli çocukların yaşadıkları eğitim hakkı ihlallerine ilişkin ulusal ajans haberlerine yönelik bir içerik analizi. *İletişim ve Diplomasi (Filistin Özel Sayısı)*, 103-118.

doi: 10.54722/
iletisimvediplomasi.1641932

Ayşegül AYYILDIZ ASIL¹ , Abdurrahman ASIL² ,
Hülya ÇATAL³

ÖZ

Filistinli çocuklar uzun yıllardır süregelen savaşlar nedeniyle eğitim hakkına erişimde ciddi engellerle karşılaşmaktadır. İsrail'in işgalinden dolayı Filistin'de eğitim, fiziksel altyapı sorunları, güvenlik tehditleri ve psikososyal etkiler nedeniyle büyük ölçüde zarar görmüştür. Bu çalışmanın amacı, ulusal ajans haberlerinde Filistinli çocukların yaşadıkları eğitim hakkı ihlallerini, ihlallerin boyutlarını, çocuklara olan etkilerini ve ihlallere ilişkin küresel çabaları inceleyerek haberlerde nasıl ele alındığını içerik analizi yoluyla ortaya koymaktır. Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. 7 Ekim 2023 ile 15 Şubat 2025 tarihleri arasında, Filistinli çocukların yaşadıkları eğitim hakkı ihlalleri konulu ulusal ajans haberleri, araştırmanın örneklemini oluşturmuş ve toplam 48 haber incelenmiştir. Arama sonucu erişilen haberler Anadolu Ajansı, İhlas Haber Ajansı, İlke Haber Ajansı, Demirören Haber Ajansı'na aittir. Sonuç olarak araştırma bulgularına göre, Filistin'de eğitim kurumlarının yıkılması nedeniyle çocukların eğitime erişiminde sorunlar yaşanmaktadır. Eğitim kurumlarının hedef alınması, eğitim ortamının güvenliğini tehdit etmekte ve çocukların fiziksel ve psikolojik olarak olumsuz etkilenmesine yol açmaktadır. Filistinli çocukların eğitim hakkı ihlallerine çözüm için çadır okullar kurulması, yıkılan okulların onarımı ve uluslararası destek sağlanması gibi çeşitli girişimlerde bulunulmuştur.

¹ Doç. Dr., Hakkari Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü, Hakkari, Türkiye, aysegulkadi@hakkari.edu.tr

² Selahaddin Eyyubi Ortaokulu, Hakkari, Türkiye, a.rahmanasill@gmail.com, ORCID: 0000-0002-5709-7160

³ Hakkari Halk Eğitim Merkezi ve Akşam Sanat Okulu, Hakkari, Türkiye, hulya-catal1980@gmail.com, ORCID: 0009-0003-1015-8303

Anahtar Kelimeler: Filistin, çocuk, haber, eğitim hakkı, ihlal

ABSTRACT

Palestinian children face serious obstacles in accessing the right to education due to the ongoing wars for many years. Due to the Israeli occupation, education in Palestine has been severely damaged as a result of physical infrastructure problems, security threats and psychosocial effects. The aim of this study is to investigate how the violations of the right to education experienced by Palestinian children are addressed in the news through content analysis of national agency news, examining the extent of the violations, their effects on children, and global efforts regarding these violations. Qualitative research method was used in the research. The research sample consisted of national agency news on the violations of the right to education experienced by Palestinian children between October 7, 2023 and February 15, 2025. A total of 48 news items were examined. The news items, accessed through targeted keyword searches, were sourced from Anadolu Agency (AA), İhlas News Agency (İHA), ilke News Agency, and Demirören News Agency (DHA). Consequently, research findings indicate that children are encountering difficulties in accessing education owing to the destruction of educational institutions in Palestine. Targeting the educational environment threatens the security of the educational environment and causes children to be negatively affected physically and psychologically. Various initiatives have been taken to respond to violations of Palestinian children's right to education, such as establishing tent schools, repairing destroyed schools, and providing international support.

Keywords: Palestine, child, news, right to education, violation

EXTENDED ABSTRACT

The right to education for children in Palestine has faced serious violations due to ongoing occupation, war, and systematic attacks. The aim of this study is to investigate how the violations of the right to education experienced by Palestinian children are addressed in the news through content analysis of national agency news, examining the extent of the violations, their effects on children, and global efforts regarding these violations. Qualitative research method was utilised. The sample consisted of news from national news agencies regarding the violations of the right to education experienced by Palestinian children between October 7, 2023, and February 15, 2025. The keywords used to create the working group included "Education in Palestine," "Palestinian children's right to education," "school attacks in Palestine," "effects of war on education in Palestine," and "educational support for Palestinian children." News was accessed through Google Search/News, resulting in a total

of 48 pieces being examined. The sources of the news included Anadolu Agency, Ihlas News Agency, Ilke News Agency, and Demirören Agency. This study investigates the violations of the right to education in Palestine after October 7, 2023, and details these violations, their effects on children, and international initiatives. The rights violations that Palestinian children face during their education are categorised under eight headings: bombing of schools, attacks on teachers, administrators, and academics; theft of children's belongings by occupying soldiers; forced displacement; detention of children; inability to access schools due to asylum; sabotage of nationwide exams by occupying forces; and the use of schools as military bases. The most reported category of violations is direct attacks on schools, while attacks on educational materials and the utilisation of schools as military positions are among the least reported. The impact of occupation on children is primarily discussed in terms of psychological health issues, physical health problems, and child labour. The news emphasises the psychological traumas that war inflicts on children. Psychological issues such as anxiety, depression, and post-traumatic stress disorder severely affect children's futures. Additionally, children who are deprived of education encounter significant difficulties in accessing hygiene, nutrition, and health services. The destruction of schools and disruption of access to education weaken children's social ties with their peers, intensifying the connection between the violation of the right to education and child poverty. Children without educational opportunities are often compelled to work to financially support their families. Numerous global support initiatives aim to prevent violations of the right to education. Among these, the establishment of tent schools, the repair of damaged schools, and solidarity projects involving civil society organizations, international organizations, university students, mothers, and children are noteworthy. Support from Türkiye is particularly highlighted in the news. For instance, during the event titled "No Child Graduated in Palestine This Year," organised by the Istanbul Provincial Directorate of National Education, symbolic report cards were prepared for Palestinian children and released into the sky with black balloons. In addition, various efforts such as psychological support, toy donations, art competitions, and financial aid projects have been implemented for Palestinian children. A significant limitation of this study is its exclusive focus on national agency news and the specified period after October 7, 2023. To achieve a more comprehensive analysis, data should be gathered from diverse sources, and the long-term effects of these violations should be examined. The destruction of educational institutions, the direct targeting of educational stakeholders, and the deprivation of children from education deeply affect not only the individual lives of children but also the social and cultural future of Palestine. Violations of the right to education negatively affect children's cognitive, emotional, and social development, making it difficult to establish a healthy social structure in the future. Children who are deprived of educational opportunities may face lifelong learning deficiencies, psychological traumas, and social adaptation problems.

Giriş

Eğitim, bireyin en temel haklarından biridir ve insan hakları çerçevesinde güvence altına alınmıştır. Eğitim ve öğretimle ilgili hak ve sorumluluklar, ulusal ve uluslararası yasal düzenlemeler doğrultusunda şekillenmiştir (Balci, 1998). Demokratik ve çağdaş bir toplumun gereği olarak eğitim hakkı, bireylerin özgürce düşünebilmesini, düşüncelerini ifade edebilmesini, girişimci ve araştırmacı bir ruh geliştirmesini, öz denetim sahibi olmasını, kendi haklarını savunmasını ve başkalarının haklarına, doğaya ve çevreye saygılı bir birey olarak yetişmesini sağlamada hayati bir rol oynamaktadır. Ayrıca eğitim bireyin ruhen ve bedenen sağlıklı gelişimi açısından da büyük önem taşımaktadır (Akyüz, 2020). Eğitim hakkı, çocukların temel haklarından biri olup, uluslararası sözleşmelerde güvence altına alınmıştır. Ancak savaş, işgal ve çatışma ortamlarında yaşayan çocuklar için bu hak çoğu zaman ihlal edilmektedir. Filistinli çocuklar uzun yıllardır süregelen savaşlar nedeniyle eğitim hakkına erişimde ciddi engellerle karşılaşmaktadır. İsrail'in işgalinden ötürü Filistin'de eğitim, fiziksel altyapı eksiklikleri, erişim zorlukları, güvenlik tehditleri ve psikososyal etkiler nedeniyle büyük ölçüde zarar görmüştür. 1949 tarihli "Savaş Sırasında Sivillerin Korunmasına İlişkin Cenevre Sözleşmesi", işgal altındaki sivil nüfusun korunmasını zorunlu kılarken, İsrail'in askerî müdahaleleri ve eğitim hakkına yönelik kısıtlamaları, bu sözleşmeye aykırılık teşkil etmektedir (International Court of Justice, 2004).

Eğitim hakkının belirlenmesi ve güvence altına alınmasına yönelik uluslararası düzenlemelere bakıldığında, çocuk haklarının küresel bir boyut kazandığı görülmektedir. Milletler Cemiyeti'nin 1919'da kurulmasının ardından, 26 Eylül 1924'te Cemiyet Genel Kurulu tarafından kabul edilen "Cenevre Çocuk Hakları Bildirisi", çocukların yaşama, gelişim ve korunma haklarını uluslararası düzeyde ele alan ilk belge olmuştur (Tiryakioğlu, 1991). Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi, 20 Kasım 1989 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 44/25 sayılı karar ile kabul edilmiş ve imzaya sunulmuştur. Sözleşmenin 51. maddesine göre, bedensel, zihinsel veya sosyal açıdan zorluk yaşayan çocuklara, özel durumlarına uygun tedavi, öğretim, eğitim ve özen gösterilmelidir. Çocukların en azından temel eğitim seviyesinde zorunlu ve parasız eğitim alma hakkı vardır. Onların genel kültürlerini artırmak, yeteneklerini, ahlaki ve toplumsal değerlerini geliştirmek ve topluma faydalı bireyler olmalarını sağlamak amacıyla eşit şartlarda eğitim verilmelidir. Eğitim sürecinde çocuğa rehberlik eden kişiler, her zaman çocuğun en yüksek yararını gözeterek hareket etmelidir (Güngör, 2011). Sözleşmenin 29. maddesi, taraf devletlerin çocuklara eğitim hakkını sağlarken hangi amaçları gözetmesi gerektiğini düzenlemektedir. Buna göre, taraf devletler çocukların kişiliğini ve yeteneklerini geliştirmeyi, insan haklarına ve temel özgürlüklere saygıyı teşvik etmeyi amaçlamaktadır. Ayrıca çocukların anne babalarına, kültürel kimliklerine, dillerine ve değerlerine; yaşadıkları veya köken olarak bağlı oldukları ülkenin ulusal değerlerine ve farklı uygarlıklara karşı saygı duymalarını sağlamaya yönelik bir eğitim anlayışını benimsemektedirler. Bunun yanı sıra çocukların

tüm insanlara ve doğaya karşı sevgi ve saygı ile yaklaşımlarını teşvik eden bir eğitim sistemi öngörülmektedir (Gemici, Güler ve Akbulut, 2018). Çocuk Hakları Sözleşmesi, eğitimin yalnızca bir hak değil, aynı zamanda çocukların bireysel gelişimi ve topluma katkı sunmaları için temel bir gereklilik olduğunu vurgulamaktadır. Ancak dünya genelinde pek çok çocuk bu haktan eşit şekilde yararlanamamakta, çeşitli nedenlerle eğitim hakkı ihlallerine maruz kalmaktadır. Eğitim hakkı ihlali, bireylerin eğitim hakkına erişiminin engellenmesi veya eğitim hizmetlerinden eşit şekilde yararlanamaması durumudur. Bu ihlaller, ulusal ve uluslararası hukuka aykırı olup bireylerin temel insan haklarından mahrum kalmasına neden olur. Binbir'e (2022) göre eğitim sisteminde yaşanan hak ihlalleri eğitimin ve okulun temel amaçlarının gerçekleşmemesine ve işlevlerini yitirmesine yol açabilir. BM İnsan Hakları Konseyi ve Çocuk Hakları Komitesi raporları, Filistinli çocukların eğitim, sağlık ve hukuki koruma haklarının sistematik olarak ihlal edildiğini ortaya koymaktadır (Arab NGO Network for Development, 2018). İsrail'in uluslararası hukuka uyum göstermemesi ve BM'nin tavsiyelerini dikkate almaması, devletlerin insan hakları yükümlülüklerini yerine getirmekte karşılaştıkları zorlukları ortaya koymaktadır.

Filistinli çocukların eğitim hakkı, yalnızca bireysel değil, toplumsal bir sorundur ve bu hakkın ihlali, uzun vadede toplumların gelişimini ciddi şekilde etkilemektedir. Bu çocuklar, uzun yıllardır süren savaş, işgal ve şiddet nedeniyle eğitim hakkından yeterince faydalanamamaktadır. Bu durum, sadece çocukların eğitim almasını engellemekle kalmamakta, aynı zamanda gelecekteki nesillerin toplumsal uyum ve barış içinde gelişmesini de zorlaştırmaktadır. Filistinli çocukların eğitim haklarına yönelik yapılan ihlaller, uluslararası insan hakları sözleşmelerine aykırıdır ve bu durumun gün yüzüne çıkarılması, dünya genelinde eğitimde eşitlik ve adaletin sağlanması için kritik bir adımdır. Ayrıca, Filistinli çocukların eğitim haklarını savunmak, diğer çatışma bölgelerindeki çocuklar için de benzer hak ihlallerinin önlenmesi adına bir örnek teşkil edecektir. John Rawls'un Adalet Kuramı (Rawls, 1971) ve Amartya Sen'in Yetkinlik Yaklaşımı (Sen, 1999), eğitim hakkının temel bir insan hakkı olarak ele alınmasına katkıda bulunmaktadır. Rawls, adaletin hakkaniyet temelinde sağlanması gerektiğini savunarak eğitim olanaklarının eşit şekilde dağıtılmasını önermektedir. Sen ise bireylerin eğitim imkânlarına erişiminin, onların özgürlük alanlarını nasıl genişlettiğini analiz etmektedir. Özellikle Sen'in yaklaşımı, eğitim hakkı ihlallerinin bireylerin ekonomik, sosyal ve siyasal katılımını nasıl kısıtladığını vurgulamaktadır (Akt., Cengiz, 2023).

Eğitim hakkı ihlalleri, yalnızca hukuki ve akademik bir mesele olmanın ötesinde, günlük hayatta da çocukların yaşamlarını derinden etkileyen somut olaylarla kendini göstermektedir. Bu ihlallerin en görünür hâle geldiği alanlardan biri ise çocuk odaklı haberlerdir. Fırat'a (2016) göre çocuk odaklı habercilik, çocuk haklarının haber yazımı ve sunumu sürecinde gözetilmesini esas alan bir anlayıştır. Bu yaklaşım, çocuğun hak ve yararını merkeze alarak onu haberlerde özne olarak temsil etmeyi amaçlar (Ulusoy, 2019). Çocuk odaklı habercilikte, çocukların yaşadığı olaylar devletlerin çocuk hakları

konusundaki sorumlulukları çerçevesinde ele alınır ve hak ihlallerine dikkat çekilerek kamuoyunda farkındalık yaratılır. Ayrıca bu tür habercilik, çocukların daha fazla mağdur olmalarını önleyecek şekilde haber yazımını gerektirir. Çocukların sadece olumsuz haberlerde değil, olumlu gelişmelerde de özne olarak yer alması önemlidir. Haber hazırlanırken çocuğun nasıl etkileneceği dikkate alınmalı ve içerik, çocuk haklarını gözetten bir yaklaşımla sunulmalıdır (Salman, 2019).

Haberler üzerinden yapılan analizler, eğitim hakkının ihlal edilme biçimlerini ve bu ihlallerin etkilerini ve ihlallerin etkisini azaltmak için gösterilen küresel çabaları gözler önüne serecektir. Bu bağlamda, fiziksel altyapı eksiklikleri, okullara erişimde karşılaşılan engeller ve güvenlik tehditleri analiz edilecektir. Çatışma ortamında büyüyen çocukların biyolojik, psikolojik ve sosyal durumları ve bunun eğitim sürecine yansımaları da araştırmanın odak noktalarından biridir. Ayrıca, Filistinli çocukların yaşadıkları eğitim hakkı ihlallerini önlemek için küresel girişimler incelenmiştir. Araştırmanın amacı kapsamında aşağıdaki sorulara yanıt aranacaktır:

İncelenen haberlerde Filistinli çocukların yaşadıkları hangi eğitim hakkı ihlallerinden bahsedilmektedir?

İncelenen haberlerde Filistinli çocukların yaşadıkları eğitim hakkı ihlallerinin sonucu olarak çocuklar üzerindeki hangi etkilerden bahsedilmektedir?

İncelenen haberlerde Filistinli çocukların yaşadıkları eğitim hakkı ihlallerini çözmek amacıyla yapılan hangi küresel çabalardan bahsedilmektedir?

Yöntem

Araştırmanın Deseni

Araştırmada nitel araştırma yöntemi tercih edilmiştir. Nitel araştırma, ele aldığı problemi sorgulayıcı ve yorumlayıcı bir yaklaşımla inceleyen, doğal ortamında anlamaya odaklanan bir yöntemdir (Guba ve Lincoln, 1994; Klenke, 2016). Gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerini kullanan bu araştırma türü, önceden bilinen ya da fark edilmemiş problemlerin anlaşılmasını sağlarken, doğal olguları gerçekçi bir bakış açısıyla ele alan öznel ve yorumlayıcı bir süreci ifade eder (Seale, 1999). Bu çalışmada nitel yöntem tercih edilmesinin temel nedeni, araştırmanın doğası gereği derinlemesine bir anlayış ve yorumlama gerektirmesidir. Filistinli çocukların eğitim hakkı ihlallerinin nasıl algılandığını ve nasıl yansıtıldığını anlamak için nitel yöntem uygundur. Nitel araştırmalar, olayların anlamlarını, bireyler üzerindeki etkilerini incelemek için esnek ve derinlemesine bir analiz imkânı sunar. Bu çalışmada doküman inceleme tekniği kullanılmıştır. Doküman inceleme, belirli bir amaca yönelik olarak kaynakların bulunması, okunması ve değerlendirilmesini içeren bir süreçtir (Karasar, 2005). Ayrıca, araştırılacak konularla ilgili gerek-

li bilgileri içeren sözlü, yazılı ve basılı materyallerin analiz edilerek yorumlanmasını sağlar (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu çalışmada Türkiye'deki ulusal ajans haberleri incelendiğinden, doküman incelemesi, durumun medya tarafından nasıl yansıtıldığını anlamak için etkili bir yöntemdir. Bu araştırmada Filistin'in koşulları göz önüne alındığında, ulusal ajans haberleri gibi mevcut yazılı kaynakların incelenmesi, erişilebilir bir veri toplama yöntemi sunmaktadır. Bu nedenle doküman incelemesi en uygun seçenek olmuştur.

Örneklem

Araştırmada amaçlı örnekleme (olasılığa dayanmayan) yöntemi tercih edilmiştir. Amaçlı örnekleme evrenin doğasına ilişkin belirgin bir öngörüye sahip olunamayan durumlarda, olasılığa dayalı olmayan örneklem seçim teknikleri kullanılmaktadır (Strauss ve Corbin, 2014). Nitel araştırma yaklaşımının örneklem belirleme yöntemlerinden olan olasılığa dayanmayan örneklem belirleme yöntemindeki düşünce, araştırmanın daha derinlemesine yapılabilmesi için bilgi zengini durumların seçilmesidir (Vogt vd., 2012). Bu çalışmada, Türkiye'deki ulusal ajans haberleri örneklem olarak seçilmiştir. Bunun nedeni, ulusal ajansların toplumda geniş bir etkisi olması ve eğitim hakkı ihlalleri gibi konuların kamuoyuna yansımada önemli bir rol oynamasıdır. Örneklem seçiminde, haberlerin Filistinli çocukların eğitim hakkı ihlallerine doğrudan atıfta bulunması ve belirli bir tarih aralığında yayımlanmış olması gibi kriterler dikkate alınmıştır. Bu yaklaşım, çalışmanın odaklandığı konunun derinlemesine incelenmesini sağlamaktadır. Araştırmada 7 Ekim 2023 ile 15 Şubat 2025 tarihleri arasındaki Filistinli çocukların yaşadıkları eğitim hakkı ihlalleri konulu ulusal haber ajansları araştırmanın örneklemine oluşturmuştur. Örneklem oluşturulurken "Filistin'de eğitim, Filistinli çocukların eğitim hakkı, Filistin'de okul saldırıları, Filistin'de savaşın eğitime etkileri, Filistinli çocuklara eğitim desteği" anahtar kelimeleri kullanılmıştır. Örneklem giren haberlere Google Arama Motoru aracılığıyla ulaşılmıştır. Bu çerçevede toplam 48 haber incelenmiştir. Arama sonucu erişilen haberler Anadolu Ajansı, İlke Haber Ajansı ve Demirören Haber Ajansına aittir. Haberlerin 3 tanesi İlke Haber Ajansı, 1 tanesi Demirören Haber Ajansı ve 44 tanesi Anadolu Ajansına aittir. Görüldüğü üzere ağırlıklı olarak Anadolu Ajansı haberlerine erişilmiştir. Makale boyunca ağırlıklı Anadolu Ajansı'nın haberleri üzerinden bulgular tartışılacaktır.

Verilerin Analizi

Bu araştırmada verilerin analizi için içerik analizi tekniği kullanılmıştır. İçerik analizi, sosyal gerçekliği inceleyen, nesnel ve sistematik bir yaklaşım olup, tümdengelim ilkesine dayanarak önceden belirlenen ölçütler doğrultusunda kavramlardan, metinlerden ve sözlü ya da yazılı materyallerden anlam çıkarmayı hedefleyen tekniktir (Tavşancıl ve Aslan, 2001). Bu teknik, verilerin organize edilmesini ve kodlamaların daha et-

kin bir şekilde yapılmasını sağlamıştır. Verilerin analizi sırasında aşağıdaki ana temalar çerçevesinde kodlamalar yapılmıştır:

- ▶ Yaşanılan eğitim ihlalleri
- ▶ Psikososyal etkiler
- ▶ Küresel çabalar

Hansen'a (2000) göre içerik analizi altı farklı aşamadan geçmektedir. Bunlar sırasıyla araştırma problemini tanımlama, örneklem belirleme, çözümleme birimlerinin belirlenmesi, kodlama cetvelini oluşturma, kodlama cetvelini sınırlama, güvenilirliği ölçme, verileri çözümleme şeklinde açıklanmaktadır (Akt. Taylan, 2011). Yürütülen süreç sayesinde veriler derinlemesine analiz edilmiş ve ihlaller daha iyi anlaşılmıştır.

Kodlama cetveli; haberlerde yer alan ihlal türlerini, etkileri ve ihlallere müdahalede küresel çabaları sistematik bir şekilde sınıflandırmak için aşağıdaki kodlardan oluşmaktadır:

Tablo 1. Filistinli Çocukların Eğitimde Yaşadıkları Hak İhlalleri	
Kod	Kategoriler
K1	Eğitimde Sürekliliğin Kesintiye Uğraması (Çocukları göçe zorlama, çocukların sınavlarını engelleme, çocuklara gözettiler, çocukların çalıştırılması, okullara saldırılar, eğitim materyallerine saldırılar, okulların sığınak olarak kullanımı)
K2	Sağlık Sorunları (psikolojik sorunlar, fiziksel sorunlar)
K3	Ulusal ve Uluslararası Tepkiler ve Destek Mekanizmaları (BM, UNICEF gibi kuruluşların tepkileri, çadır okullar kurulması, yıkılan okulların onarımı, başka ülkelerden sivil toplum kuruluşlarının, çocukların, annelerin, üniversite öğrencilerinin, bakanlığın destekleri)

Geçerlik ve Güvenirlik

Bilgin'e (2006) göre içerik analizinin güvenilirliği, büyük ölçüde kodlama sürecine bağlıdır ve belirsiz kategorilerle yapılan kodlamalar güvenilirliği olumsuz etkilemektedir. Geçerlilik ise hedefler ile araçlar arasındaki uyumla sağlanır; bu nedenle analiz sırasında metindeki mesajlar saptırılmadan amaca ulaşmaya çalışılmalıdır (Metin ve Ünal, 2022). Aziz (2015) içerik analizinin güvenilirliğini ve geçerliliğini test etmek için iki önemli nokta bulunduğunu belirtmektedir. Birincisi, analiz aşamasına geçmeden önce belirlenen evren ve örneklem başka araştırmacılar tarafından ulaşılabilir olmasıdır. İkincisi ise kodlama yönergelerinin başka araştırmacılar tarafından uygulandığında aynı materyallerden benzer özelliklere sahip sonuçlar elde edilmesidir (Metin ve Ünal, 2022). Bu nedenle kodlama cetvelinin uygulama aşamasında kodlayıcılar arasındaki farkın en az olması için özen gösterilmektedir.

Bulgular

Filistinli Çocukların Eğitimde Yaşadıkları Hak İhlalleri

Filistinli çocukların yaşadıkları eğitim hakkı ihlalleri aşağıdaki kategoriler ve frekanslarla belirlenmiştir:

Tablo 2. Filistinli Çocukların Eğitimde Yaşadıkları Hak İhlalleri	
Kategoriler	f
Okullara saldırılar	20
Eğitimcilere saldırılar	5
Eğitim materyallerine saldırılar	1
Çocukları göçe zorlama	5
Çocuklara gözettiler	3
Okulların sığınak olarak kullanımı	7
Çocukların sınavlarını engelleme	2
Okulların askerî mevzi olarak kullanımı	1

Tablo 2 incelendiğinde Filistinli çocukların yaşadıkları eğitim hakkı ihlalleri 8 kategoride toplanmıştır. En çok haber yapılan kategori ‘okullara yapılan saldırılar’ olurken en az haber yapılan kategori ‘eğitim materyaline saldırılar’ ve ‘okulların askerî mevzi olarak kullanımı’dır. İşgal sonucu çocukların yaşadıkları eğitim hakkı ihlalleri; okulların bombalanması, öğretmen, yönetici ve akademisyenlere saldırılması, çocukların çantalarının işgalci askerler tarafından çalınması, çocukların yerinden edilmesi, çocukların gözetilmesine alınması, sığınmalardan dolayı okulların kullanılamaması, işgalciler tarafından ülke geneli sınavların sabote edilmesi ve okulların üs hâline getirilmesi olarak gözler önüne serilmiştir. Haberler kapsamında zikredilen “scholasticide” ve “educide” kavramları çocukların yaşadıkları eğitim hakkı ihlallerinin boyutunu anlatmaktadır. İsrail’in eğitim alanı hedef alması yeni bir durum olmayıp, 1948’den beri sistematik şekilde sürdürülmektedir. 2009’daki Gazze işgalinde öğrenci ve eğitim kurumlarına yönelik saldırılar sonrası, Oxford Üniversitesi’nden Akademisyen Karma Nabulsi, okulu yok etmeyi ifade eden ‘scholasticide’ kavramını ortaya atmıştır. İsrail’in Filistin eğitimini sistematik biçimde yok etmesini tanımlayan bu kavram, 7 Ekim 2023 sonrası Gazze saldırılarında daha önce görülmemiş seviyelere ulaşmıştır. Bu süreç, Filistin’in ulusal kimlik, devletleşme ve direniş kapasitesini yok etmeyi amaçlayan bir stratejinin parçasıdır. Akademisyen Rula Alousi, Karma Nabulsi’nin scholasticide kavramına benzer şekilde “educide” terimini ortaya atmıştır. Bu kavram ilk kez 2009’da Irak’taki akademisyen ve entelektüellerin Amerika Birleşik Devletleri (ABD) işgaliyle yok edilmesini tanımlamak

için kullanılmıştır. İsrail'in de ABD'den bu stratejiyi öğrendiği ve Gazze başta olmak üzere Filistin genelinde eğitim soykırımını sistematik olarak uyguladığı araştırmacılar tarafından düşünülmektedir. Filistin eğitim sistemini tamamen yok etmeyi hedefleyen İsrail, uluslararası hukuku ihlal ederek üniversiteleri ve okulları kasıtlı şekilde tahrip etmektedir. Haberlerde 7 Ekim 2023'ten bu yana Filistin'de ders zili çalmadığı ifade edilmiştir. Bütün bu yaşananlar, eğitim sisteminin tamamen çökmesine yol açabilir. Bu bulgular ağırlıklı olarak Anadolu Ajansı haberlerini içermektedir. Sadece Demirören Haber Ajansının Gazze'de eğitimde 5 yıl geriye gidilmesi ve BM'nin uyarısına yönelik bir haberi ile karşılaşmıştır.

Filistinli Çocukların Yaşadıkları Eğitim Hakkı İhlallerinin Etkileri

Filistinli çocukların yaşadıkları eğitim hakkı ihlallerinin etkileri aşağıdaki kategoriler ve frekanslarla belirlenmiştir:

Tablo 3. Filistinli Çocukların Yaşadıkları Eğitim Hakkı İhlallerinin Etkileri	
Kategoriler	f
Psikolojik sağlık sorunları	10
Fiziksel sağlık sorunları	3
Çocukların çalıştırılması	1

Tablo 3 incelendiğinde Filistinli çocukların yaşadıkları eğitim hakkı ihlallerinin çocuklara olan etkileri 'psikolojik sağlık sorunları', 'fiziksel sağlık sorunları' ve 'çocukların çalıştırılması' olarak belirlenmiştir. Haberlerde en çok bahsedilen psikolojik sağlık sorunlarıdır. En az bahsedilen ise çocukların ailelerine destek olmak için çalışmak zorunda kalmalarıdır. Savaş sırasında çocuklar travmatik olaylara tanık olabilir ve bu durum onların psikolojik sağlığını derinden etkileyebilir. Kaygı, depresyon, travma sonrası stres gibi ruhsal sorunlar gelişebilir. Eğitimden mahrum kalmak, bu durumu daha da kötüleştirebilir. Eğitimden uzak kalan çocuklar, hijyen, beslenme ve sağlık hizmetlerine de erişim konusunda zorluklar yaşayabilirler. Ayrıca, savaş sırasında çocukların fiziki güvenliği de tehlikeye girebilir. Okuldan uzak kalan çocuklar, arkadaşlık ilişkileri ve sosyal bağlar kurmakta zorlanabilirler. Eğitimden yoksun kalan çocuklar, çocuk yoksulluğuyla mücadele etme olasılığıyla karşı karşıya kalabilirler. Eğitimden mahrum kalan çocuklar, ailelerine destek sağlamak için zorla çalışmak zorunda kalabilir. Haberler derinlemesine incelendiğinde; İsrail'in UNRWA (Birleşmiş Milletler Yakın Doğu'daki Filistinli Mültecilere Yardım ve Bayındırlık Ajansı)'yı yasaklaması, Filistinli çocukların eğitim ve yardıma erişimini ciddi şekilde kısıtlamıştır. Savaşın etkisiyle çocukların büyük bir kısmı travmatize olmuş durumda, birçoğu uzuvlarını kaybetmiş ve amputasyonlar

anestezi olmadan yapılmıştır. Okulların yıkılması veya sığınağa dönüşmesi nedeniyle bazı öğrenciler, eğitimlerine çadırlarda veya mezarlıklarda devam etmek zorunda kalmıştır. Bu durum, Filistinli çocukların savaşın yıkıcı psikolojik etkilerini derinlemesine yaşadığını göstermektedir. Savaşta eğitim hakkı ihlalleri, sadece çocukları değil, tüm toplumu olumsuz etkiler. Eğitim, bir toplumun geleceğini şekillendiren en önemli unsurlardan biridir ve savaşın yol açtığı eğitim kayıplarının etkileri uzun yıllar sürebilir. Bu bulgular ağırlıklı olarak Anadolu Ajansı haberlerini içermektedir.

Filistinli Çocukların Yaşadıkları Eğitim Hakkı İhlallerini Önlemek İçin Küresel Çabalar

Filistinli çocukların yaşadıkları eğitim hakkı ihlallerini önlemek için küresel çabalar aşağıdaki kategoriler ve frekanslarla belirlenmiştir:

Tablo 4. Filistinli Çocukların Yaşadıkları Eğitim Hakkı İhlallerini Önlemek İçin Küresel Çabalar	
Kategoriler	f
Çadır okul kurulması	4
Yıkılan okulların onarımı	1
Sivil toplum kuruluşlarının desteği	1
Çocuklardan destek	4
Annelerden destek	1
Üniversite öğrenci topluluğu desteği	1
Milli Eğitim Bakanlığı desteği	4
Uluslararası örgütlerin desteği	3

Tablo 4 incelendiğinde Filistinli çocukların yaşadıkları eğitim hakkı ihlallerini önlemek için küresel çabaların ‘çadır okullar kurulması’, ‘yıkılan okulların onarımı’, ‘başka ülkelerden sivil toplum kuruluşlarının, çocukların, annelerin, üniversite öğrencilerinin, bakanlığın, uluslararası örgütlerin destekleri’ olduğu görülmüştür. Haberlere göre ağırlıklı olarak destekler ülkemizin çocuklarından, Milli Eğitim Bakanlığımızdan ve Birleşmiş Milletlerdendir. Filistinli çocuklara oyuncak desteği, onlar için resim veya mektup yarışmaları ve çocuklar için maddi yardımlar sağlanmıştır. Haberler incelendiğinde en dikkat çeken, İstanbul İl Millî Eğitim Müdürlüğü, tarafından düzenlenen “Bu Yıl Filistin’de Hiçbir Çocuk Mezun Olamadı” başlıklı etkinlikte, Filistinli çocuklar için temsili karneler hazırlayarak bunları balonlarla gökyüzüne bırakması olmuştur. İlke Haber Ajansı’nın 3 haberi bu bulgular ile ilişkili olup diğer bulgular ağırlıklı olarak Anadolu Ajansı haberlerini içermektedir.

Sonuç

Filistinli çocuklar, savaşın yıkıcı etkileri nedeniyle en temel haklarından biri olan eğitim hakkından mahrum bırakılmaktadır. İsrail'in Filistin eğitim sistemine yönelik saldırıları, yalnızca okulların fiziksel olarak yok edilmesiyle sınırlı kalmamakta; eğitim paydaşlarının hedef alınması ve okulların askerî üs hâline getirilmesi gibi çok boyutlu bir ihlal süreci olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durum Filistinli çocukların eğitime erişimini zorlaştırırken onların gelişimleri ve gelecekleri üzerinde uzun vadeli olumsuz etkiler yaratmaktadır. Kart'a (2025) göre 2023-2024 yıllarında gerçekleşen askerî operasyonlar nedeniyle 180'den fazla okul tamamen yıkılmış, bu da öğrencilerin eğitimden mahrum kalmasına ve bölgedeki eğitim sürdürülebilirliğinin tehlikeye girmesine neden olmuştur. Mevcut sınıfların %60'ının kullanılamaz durumda olması ve 45'ten fazla eğitim tesisinin onarılamayacak şekilde zarar görmesi, Gazze'deki eğitim altyapısının kalıcı olarak zayıfladığını göstermektedir. Bu durum, uzun vadede hem akademik başarıyı olumsuz etkilemekte hem de Filistinli çocukların eğitim haklarını kısıtlamaktadır. Batı Şeria'da okulların %8 ile %20 oranında geçici olarak kapanması, eğitimde ciddi kesintilere yol açmış ve öğrencilerin düzenli devamını engelleyerek eğitim sürekliliğini bozmuştur. Ayrıca, 67 öğrencinin öldürülmesi, 367'sinin yaralanması ve 159'unun tutuklanması, eğitim ortamının güvensizliğini ortaya koymaktadır. Gazze'de 625.000'den fazla öğrenci güvenlik ve altyapı sorunları nedeniyle eğitimden mahrum kalırken, 350.000'den fazla öğrenci okul yolunda güvenlik riski yaşamaktadır. Avcı'ya (2024) göre İsrail saldırıları, okulların ve eğitim kurumlarının hedef alınmasıyla 625 binden fazla Filistinli öğrencinin eğitimden mahrum kalmasına neden olmuştur. Bu durum, çocukların bilimsel ve düşünsel gelişim haklarının ciddi şekilde ihlal edildiğini göstermektedir. İsrail'in 1990 yılında Çocuk Hakları Sözleşmesini (CRC) onaylamasına rağmen, işgal altındaki bölgelerdeki çocuklara yönelik yükümlülüklerini reddettiği gözlemlenmiştir (UN Committee on the Rights of the Child, 2013). İsrail'in eğitim kurumlarını hedef alması, Filistinli çocukları askerî mahkemelerde yargılaması ve keyfî gözaltı uygulamaları, CRC'nin 28. ve 37. maddelerine aykırıdır (Defense for Children International – Palestine, 2018).

Eğitim hakkı ihlallerinin çocuklar üzerindeki etkileri psikolojik ve fiziksel sağlık sorunlarını barındırmaktadır. Çocuklar, savaş ortamında maruz kaldıkları travmatik olaylar nedeniyle kaygı, depresyon ve travma sonrası stres bozukluğu gibi ruhsal sorunlara maruz kalmakta, sosyal bağlarını kaybetmekte ve çocukluklarını yaşayamamaktadır. Eğitime erişimden mahrum kalmaları, sağlık, beslenme ve hijyen gibi temel ihtiyaçlara ulaşmalarını da zorlaştırmaktadır. Ayrıca bazı çocuklar ailelerine destek olmak zorunda olduklarından erken yaşta çalışmaya başlamaktadır. Tor ve Çebi (2022), savaş mağduru çocukların yeniden toplumsallaşmasını engelleyen unsurları sosyolojik açıdan incelemiş ve savaştan sonra toplumsallaşmanın önündeki en büyük engellerin çocukların fiziksel şiddete maruz kalmalarının yanı sıra yaşadıkları duygusal şiddet deneyimlerinin olduğunu ortaya koymuştur. Ayrıca Galtung'a göre, bireylerin temel haklara erişiminin sistematik olarak engellenmesi de bir şiddet biçimi olup, eğitim hakkının ihlali bu bağ-

lamda önemli bir örnek olarak ele alınabilir (Akt., Cengiz, 2023). Filistinli çocuklar, savaş ve çatışma ortamında büyümenin ağır psikososyal etkileriyle başa çıkmak zorunda kalmaktadır. İsrail'in askerî müdahaleleri ve yerleşim politikalarının yarattığı travmatik koşullar, çocukların ruh sağlığını olumsuz etkileyerek psikososyal gelişimlerinde derin izler bırakmaktadır. Savaş travmaları, depresyon, sosyal izolasyon ve anksiyete gibi sorunlar, onların eğitimden uzaklaşmasına ve topluma uyum süreçlerinde ciddi güçlükler yaşamasına neden olmaktadır (Al Baraquoni vd., 2020; Veronese vd., 2021). Kart'a (2025) göre Filistinli çocukların psikososyal destek ihtiyacı oldukça yaygındır. Çatışmaların yarattığı travmatik ortam nedeniyle, UNICEF ve UNRWA destekli merkezlerde 12.610 çocuk psikososyal destek alırken, 6.031 çocuk daha ileri düzeyde psikiyatrik tedavi görmüştür. Ayrıca, 1 milyondan fazla çocuğun zihinsel sağlık ve psikososyal desteğe ihtiyaç duyduğu belirtilmektedir. Topluluk ve aile destek hizmetlerinden yararlanan 449.374 kişi, bu ihtiyacın yalnızca çocuklarla sınırlı kalmayıp aileleri ve toplumu da kapsadığını göstermektedir. Bu veriler, Filistinli çocukların eğitim, bilişsel gelişim ve topluma uyum süreçlerinin psikososyal zorluklarla kesintiye uğradığını ortaya koymaktadır.

UNESCO ve BM, işgal altındaki topraklarda yaşanan eğitim hakkı ihlallerini raporlamakta ve bu ihlallerin uluslararası hukuka aykırı olduğunu belirtmektedir. Ancak, bu raporların çoğu zaman uygulamada yeterince etkili olmadığı gözlemlenmektedir. Bu süreçte Filistinli çocukların eğitim hakkı ihlalini çözmek için çeşitli küresel çaba örnekleri gözlemlenmiştir. Çadır okulların kurulması, yıkılan okulların onarılması ve uluslararası kuruluşların yardımları, eğitim sürecinin devam etmesi için kritik adımlardır. Türkiye'de Millî Eğitim Bakanlığı ve eğitim paydaşları Filistinli çocukların eğitim hakkını savunmak amacıyla farkındalık çalışmaları yürütmektedir. Ancak Filistinli çocukların eğitim hakkını güvence altına almak için daha kapsamlı uluslararası eylem planlarına ihtiyaç duyulmaktadır. Sen'e (2009) göre, John Rawls'un Adalet Teorisi (A Theory of Justice, 1971) ile şekillenen adalet tartışmalarına katılarak, adaletin soyut kurumsal yapılardan ziyade, gerçek dünyadaki adaletsizliklerin giderilmesine odaklanması gerektiğini savunmaktadır (Akt., Eryılmaz, 2013). Nitelikli eğitim hakkı, güvenli bir öğrenme ortamının sağlanmasını, bedensel, zihinsel ve sosyal desteğin sunulmasını, etkili rehberlik hizmetlerini, eleştirel düşünme becerilerinin geliştirilmesini, uygun öğrenme araçlarına erişimi, alanında yetkin öğretmenlerin varlığını ve demokratik bir eğitim atmosferinin oluşturulmasını kapsar (Yılmaz, 2016). Kart'a (2025) göre uluslararası müdahaleler Filistin'de eğitime erişimi desteklese de genellikle kısa vadeli ve yetersiz kalmaktadır. Yeniden inşa edilen okullar, yıkılan eğitim altyapısının sadece bir kısmını karşılayabilmekte, çocukların güvenli öğrenim alanlarına erişimi hâlâ sınırlı kalmaktadır. Psikososyal destek projeleriyle 1,3 milyon kişiye ulaşılmış, ancak bu projelerin kapsamı ve sürekliliği yeterli olmamıştır. Eğitim için sağlanan uluslararası fonlar yetersiz kalırken, sağlık ve hijyen desteği de sınırlı olmuştur. Bu durum, Filistin'de eğitim sisteminin güçlendirilmesi için daha geniş kapsamlı ve uzun vadeli müdahalelere ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir.

KAYNAKÇA

Akyüz, E. (2020). *Çocuk hukuku*. Ankara: Pegem Akademi.

Al Baraquoni, N., Qouta, S. R., Vănskă, M., Diab, S. Y., Punamäki, R. L. ve Manduca, P. (2020). It takes time to unravel the ecology of war in Gaza, Palestine: Long-term changes in maternal, newborn and toddlers' heavy metal loads, and infant and toddler developmental milestones in the aftermath of the 2014 military attacks. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(18), 6698.

Arab ngo Network for Development, "ngo Submission to the United Nations Third Cycle Universal Periodic Review" (NY: UN 2018).

Avcı, A. (2024). Çocuk haklarının gölgesinde Gazze'nin unutulmuş çocukları. *Ombudsman Akademik(Özel Sayı 2 (Gazze))*, 562-586.

Aziz, A. (2015). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri ve teknikleri*. Ankara: Nobel Yayınları.

Bilgin, N. (2006). *Sosyal bilimlerde içerik analizi teknikler ve örnek çalışmalar*. Ankara: Siyasal Kitabevi.

Cengiz, E. (2023). Bir adalet kritiği: John Rawls' in adalet anlayışı hakkında. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25(2), 556-579. <https://doi.org/10.16953/deusos-bil.1191723>.

Defense for Children International – Palestine (2017) NGO Report Submitted to the Universal Periodic Review, Geneva: UN.

Eryılmaz, E. (2013). Amartya Sen – The idea of justice. *Divan: Disiplinlerarası Çalışmalar Dergisi*, 34, 166-176.

Fırat, F. (2016). Çocuk odak'sız' habercilik: İnternet gazetelerinde çocuk içerikli haberlerin sunumu ve etik ihlaller. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 4(2), 817-833.

Gemici, F., Güler, Z. ve Akbulut, M. (2018). Çocuk Hakları Sözleşmesi madde 29 (1) çerçevesinde eğitimin amaçları. *Fasikül Hukuk Dergisi*, 10(100), 225-239.

Guba, E. G. ve Lincoln, Y. S. (1994). Competing paradigms in qualitative research. *Handbook of qualitative research*, 2(105), 163-194.

Güngör, M. (2011). Eğitim hakkı ve sokakta yaşayan/çalışan çocuklar: Mersin ili örneği. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1), 28-42.

International Court of Justice, *Legal Consequences of the Construction of a Wall in the Occupied Palestinian Territory, Advisory Opinion of 9 July 2004* (Hague: ICJ, 2004): <https://web.archive.org/web/20100706021237/http://www.icj-cij.org/docket/files/131/1671.pdf>.

Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel.

Kart, M. (2025). Filistinli çocukların eğitim haklarının sistematik ihlali: Askerî müdahaleler, yerleşim politikaları ve eğitim altyapısının tahribatı. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(Özel Sayı), 87-105.

- Klenke, K. (2016). *Qualitative research in the study of leadership*. Emerald Group.
- Metin, O. ve Ünal, Ş. (2022). İçerik analizi tekniği: İletişim bilimlerinde ve sosyolojide doktora tezlerinde kullanımı. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(Özel Sayı 2), 273-294.
- Salman, U. A. (2019). *Haberde çocuk-Çocuk odaklı habercilik el kitabı*. İstanbul: IPS İletişim Vakfı.
- Seale, C. (1999). Quality in qualitative research. *Qualitative Inquiry*, 5(4), 465-478.
- Strauss, A. ve Corbin, J. (2014). *Basics of qualitative research techniques*. New York: Sage Publications.
- Tavşancıl, E. ve Aslan, E. A. (2001). *Sözel, yazılı ve diğer materyaller için içerik analizi ve uygulama örnekleri*. İstanbul: Epilon.
- Taylan, H. H. (2011). Sosyal bilimlerde kullanılan içerik analizi ve söylem analizinin karşılaştırılması. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(2), 63-76.
- Tiryakioğlu, B. (1991). *Çocukların korunmasına ilişkin milletlerarası sözleşmeler ve Türk hukuku*. Ankara: Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu.
- Tor, H. ve Çebi, E. (2022). Savaş mağduru çocukların yeniden toplumsallaşmalarının önündeki engeller. *Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler Dergisi*, 5(6): 800-812.
- Ulusoy, H. Ö. (2019). Yerel basında çocuk odaklı habercilik: Akdeniz Gerçek ve Antalya Gündem Gazeteleri üzerine bir araştırma. *Global Media Journal*, 9(18), 274-293.
- UN Committee on the Rights of the Child. *Concluding observations on the second to fourth periodic reports of Israel, adopted by the Committee at its sixty-third session (27 May-14 June 2013)* (NY: UN) *crc/c/ISR/co/2-4*.
- Veronese, G., Diab, M., Cavazzoni, F., ve Scandurra, C. (2021). Human (in)security and psychological well-being in Palestinian children living amidst military violence: A qualitative participatory research using interactive maps. *Child: Care, Health and Development*, 48(1), 159-169.
- Vogt, W. P., Gardner, D. C., ve Haeffele, L. M. (2012). *When to use what research design*. New York: Guilford Press.
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Yılmaz, O. (2016). Temel eğitim hakkının kullanılmasının uluslararası antlaşmalarda yer alan standartlar açısından değerlendirilmesi (Antalya ili örneği). *Doktora Tezi*, Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Antalya.

Yazar katkı düzeyi/Author contributions:

Makale tasarımı: : Ayyıldız Asil, A. Literatür taraması: Çatal, H. Veri toplama ve analiz: Ayyıldız Asil, A. Sonuç: Ayyıldız Asil, A, Asil, A., Çatal, H. Son okuma, kontrol ve sorumluluk: Ayyıldız Asil A., Asil A., Çatal H.

Design of article: Ayyıldız Asil, A. Literature review: Çatal, H. Data acquisition and analysis: Ayyıldız Asil, A. Conclusion: Ayyıldız Asil, A, Asil, A., Çatal, H. Final reading, checking and approval: Ayyıldız Asil A., Asil A., Çatal H.

Hakem değerlendirmesi/Peer review:

Dış bağımsız/Externally peer reviewed

Çıkar çatışması/Conflict of interest:

Yazarlar çıkar çatışması bildirmemiştir/The authors have no conflict of interest to declare

Finansal destek/Grant support:

Yazarlar bu makalede finansal destek almadığını beyan etmiştir/The authors have declared that this article has received no financial support.

